

شناسایی و اولویت بندی موانع و راهکارهای نیروی انتظامی در برقراری

نظم و امنیت در هنگام وقوع بحران‌های اجتماعی ناشی از زلزله

علی مؤیدی^۱ و دکتر سیدمحمد جدی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۰۴/۰۲

تاریخ اصلاح: ۱۳۹۱/۱۰/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۱/۱۹

چکیده

زمینه و هدف: این تحقیق به دنبال شناسایی و اولویت بندی شاخص‌های عملکردی ناجا و تحلیل موانع موجود در برقراری نظم و امنیت در هنگام وقوع بحران‌های اجتماعی ناشی از زلزله است.

روش: این تحقیق از نظر هدف کاربردی است و با روش توصیفی پیمایشی انجام شده است و جامعه آماری این تحقیق شامل ۷۲ نفر (۴۰ نفر کارکنان ناجا و ۳۲ نفر در فرماندهی انتظامی کرمان) از کارشناسان و خبرگان ناجا می‌باشند. که با استفاده از ابزار پرسشنامه داده‌های مورد نظر از جامعه آماری به صورت تمام شمار جمع آوری گردیده است.

یافته‌ها: شاخص‌های عملکردی نیروی انتظامی در برقراری نظم و امنیت بحران ناشی از زلزله در حوزه‌های انتظامی - قضایی و راهنمایی و رانندگی از منظر کل پاسخگویان از متوسط بیشتر است. در حوزه نقش انتظامی ناجا تهیه طرح حفاظت و برقراری نظم و امنیت در محل حادثه و پیش‌بینی ظرفیت بسیج عمومی کارگران؛ در حوزه نقش آگاهی، طرح حضور به موقع گروه‌های ویژه تشخیص هویت و در حوزه راهنمایی و رانندگی طرح ایجاد محدودیت‌های ترافیکی در برقراری نظم و امنیت در بحران ناشی از زلزله تأثیرگذار می‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری: اثرگذاری شاخص‌های عملکردی نیروی انتظامی در حوزه‌های انتظامی، قضایی و راهنمایی و رانندگی در برقراری نظم و امنیت بحران ناشی از زلزله از متفاوت است.

واژگان کلیدی: بحران، مدیریت بحران، زلزله، نظم و امنیت، نیروی انتظامی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

□ استناد: مؤیدی، علی (تابستان، ۱۳۹۲). شناسایی و اولویت بندی موانع و راهکارهای نیروی انتظامی در برقراری نظم و امنیت در هنگام وقوع

بحران‌های اجتماعی ناشی از زلزله. *فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی*، ۲(۱)، ۲۱۱ - ۲۳۴.

۱. مدرس دانشگاه علوم انتظامی، (نویسنده مسؤل)

۲. عضو هیأت علمی دانشگاه امام حسین(ع)

مقدمه

بحران‌های اجتماعی با هر ماهیتی می‌توانند تأثیرات مهمی بر امنیت داشته باشند. وقوع تهدیدات و یا رخداد حوادث ناشی از آسیب‌ها در هر یک از حوزه‌های فوق اگر با عامل ضربه زدن به ارزش‌های حیاتی جامعه و کمبود زمان تصمیم‌گیری برای واکنش همراه باشد، بحران‌های امنیتی را به وجود خواهند آورد که مقابله با آنها نیازمند سازگاری خاص از مدیریت تحت عنوان مدیریت بحران متناسب با ماهیت بحران می‌باشد. تهدیدات خارجی توان خلق بحران‌های بین‌المللی و منطقه‌ای را داشته که مهم‌ترین آنان بحران‌های ناشی از جنگ می‌باشند؛ در حالی که تهدیدات داخلی، بحران‌های ناشی از رویارویی لایه‌هایی از جامعه با دولت را به وجود می‌آورند که ثبات و اقتدار و مشروعیت یک نظام را در مرحله اول به چالش می‌کشانند. لازم به ذکر است محتوی این تحقیق با توجه به تفاوت‌های موجود در مدیریت بحران مختلف، براساس بحرانی است که در محیط امنیت داخلی شکل گرفته است (جدی، ۱۳۸۴: ۸).

بحران‌های اجتماعی و محیط‌های در برگیرنده آنان بسیار متفاوتند و در مدیریت هر یک داستان دیگری است. به دیگر سخن، در تحدید و مدیریت هر بحران ابتدا لازم به تعریف مفهومی هر یک از واژه‌های بحران و مدیریت بحران از منظری که مورد نظر است پردازیم و سپس با سایر موارد برسیم.

در این شرایط چنین وظیفه‌ای بر عهده شورای امنیت کشور و نیروی انتظامی است و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج در این مرحله ضمن حفظ آمادگی و هوشیاری در صورت درخواست ناجا در برقراری امنیت داخلی کمک می‌کند و در صورت بروز شرایط امنیتی با اعلام شورای امنیت ملی این وظیفه به عهده سپاه قرار می‌گیرد. حد تعیین شده برای ناجا پذیرش کامل مسئولیت برقراری نظم و امنیت در حوادث ناشی از بحران از جمله زلزله که مغل امنیت داخلی می‌باشد و برای انجام این مأموریت باید وظایفی را از قبیل حفاظت از حدود ناحیه آسیب دیده، کنترل ورود و خروج افراد، وسایل نقلیه، حفاظت از اموال دولت و بخش خصوصی و مردم، ایجاد نظم و امنیت در حوزه آسیب دیده، دستگیری مجرمین و در نهایت اقدامات لازم در برقراری نظم و امنیت در بحران‌های اجتماعی (زلزله) را انجام دهد.

واضح است نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران زمانی می‌تواند این مأموریت خاص را به نحو مناسبی انجام دهد که نقش‌های خود را در برقراری نظم و امنیت ناشی از بحران‌های ناشی از زلزله را در حوزه‌های عملکردی خود و در چارچوب علمی مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد.

انسان همواره با انواع بلایای طبیعی دست به گریبان بوده و در بسیاری از مواقع خسارت‌های جبران‌ناپذیری ناشی از این بلایا بر جوامع بشری وارد شده است. در دهه‌های اخیر بلایا و آثار آنها در تمام جهان سیر صعودی داشته است؛ کشورمان ایران هم به دلیل تنوع و تعدد حوادث طبیعی یکی از کشورهای بلاخیز جهان و از ۴۰ حادثه طبیعی که در جهان به ثبت رسیده است، ۳۰ نوع آن در ایران وجود دارد و همین مسئله سبب گردیده که ایران یکی از ده کشور حادثه‌خیز جهان قلمداد شود و حدود ۶٪ از مجموع تلفات ناشی از حوادث فوق در جهان را به خود اختصاص دهد. در این میان، اینکه زلزله یکی از مخرب‌ترین پدیده‌های طبیعی می‌باشد و در هر زمانی از سال، روز یا شب ممکن است رخ دهد و آثار مستقیم و غیرمستقیم، ثانویه، فیزیکی، کارکردی، کوتاه مدت، بلندمدت و... بر انسان، جامعه و زیستگاهش دارد. به طور متوسط هر سال دو زلزله با بزرگی بیش از ۵ ریشتر در کشور ما به ثبت می‌رسد. از سویی از ۶۷۸ شهر کشور، ۶۶۰ شهر آن روی خط زلزله و ۲۴ شهر در منطقه پرخطر زلزله و تنها ۲٪ شهرها را خطر کمتری تهدید می‌کند. مهم‌ترین بلایای طبیعی قرن بیستم در ایران زلزله گیلان و زنجان بوده که ۴۰ هزار کشته و ۱۰۰ هزار مجروح و ۴۰۰ هزار نفر بی‌خانمان از خود به جای گذاشته است و مهیب‌تر از آن زلزله سال ۸۲ بم که ۴۳ هزار نفر کشته و دهها هزار مجروح بی‌خانمان به جا گذاشت.

همان‌طوری که اشاره شد زلزله دارای پیامدهای متعددی می‌باشد، از جمله این پیامدها، پیامدهای امنیتی و انتظامی پس از وقوع زلزله می‌باشد. چونکه وقوع زلزله علاوه بر اینکه سبب فوت، مجروح، از دست دادن منابع درآمد، شغل دارائی‌ها، وسایل و امکانات زندگی، سرپناه و مسکن، سرپرست و... باعث آسیب رساندن به تأسیسات و شبکه‌های زیربنایی از جمله آب، گاز، برق، ارتباطات، حمل و نقل و... و از بین بردن یا کاهش خدمات عمومی قبیل: مواد غذایی، دارویی و بهداشتی، حمل و نقل، خدمات رفاهی و... می‌گردد، به تبع آن مشکلات عدیده‌ای در راستای موضوعات فوق برای مردم آسیب دیده حادث می‌شود، از جمله این مشکلات می‌توان به مشکل نظم و امنیت، ترافیک شهری و برون‌شهری، حفاظت از اموال و اثاثیه دولتی و مردم و... اشاره نمود. به هر روی در این

موقعیت بحرانی همه چیز از حالت تعادلش می‌شود.

از آنجایی که از مهم‌ترین وظایف دولت‌ها، برقراری نظم و امنیت در جامعه است و در نظام جمهوری اسلامی ایران این وظیفه خطیر بر عهده نیروی انتظامی می‌باشد، از سویی عملکرد، یکی از مهم‌ترین فرایندهای راهبردی سازمان‌ها و جوامع عصر نوین به شمار می‌آید و از اهم وظایف مدیران در سازمان‌ها، کنترل و ارزیابی مستمر در راستای حفظ وضع موجود و بهبود آن می‌باشد. حال سؤال اصلی در این تحقیق این است که: موانع و راهکارهای نیروی انتظامی در برقراری نظم و امنیت در بحران‌های اجتماعی (زلزله) چه می‌باشد؟

مبانی نظری تحقیق

زلزله: زلزله به تکان‌های زمین گفته می‌شود که به‌طور معمول، به دلیل فشار وارد به زمین، موجب گسیختگی زمین می‌شود و ممکن است از چند میلی‌متر تا دهها متر نوسان داشته باشد، انرژی آزاد شده از سنگهای گسیخته به‌صورت امواج خارج می‌گردد و گاه به‌صورت زلزله احساس می‌شود. (احمدی دستجردی، بوچانی، ۱۳۸۲: ۱۰).

زلزله در واقع انتشار امواج ناشی از انرژی آزاد شده در پی اغتشاشات درونی زمین می‌باشد. زمین لرزه پدیده‌ای است که طی آن در مدتی کوتاه انرژی زیادی در زمین رها می‌شود. این پدیده جنبش‌های زیادی در زمین بوجود می‌آورد که باعث آشفته‌گی ناگهانی قسمت بالایی زمین می‌گردد. (هالاسی، ۱۳۶۷: ۵)

جدول ۱. میزان صدمات بر اساس شدت زلزله

شدت	ویژگی (شرح تأثیر)
I	احساس نمی‌شود مگر به‌وسیله عده انگشت شماری که در شرایط بسیار حساس قرار دارند.
II	تنها به‌وسیله عده کمی از افراد ساکن به‌خصوص در طبقات بالای ساختمان‌ها احساس می‌شود. اشیای معلق ممکن است به حرکت آونگی درآیند.
III	به خوبی در داخل خانه‌ها، به‌خصوص در طلاقات بالای ساختمان‌ها احساس می‌شود اما بسیاری از مردم آن را به عنوان یک زلزله تشخیص نمی‌دهند. وسایل نقلیه ساکن ممکن است اندکی به جنبش درآیند. لرزشی مانند عبور کامیون پدید می‌آید. مدت آن قابل محاسبه است.

<p>در طول روز به وسیله بسیاری در داخل خانه‌ها و اندکی در خارج از خانه‌ها احساس می‌شود. در شب تعدادی از افراد بیدار می‌شوند. ظروف، درها و پنجره‌ها به هم می‌خورند، دیوارها به صدا در می‌آیند. مانند لرزش ناشی از عبور یک کامیون بزرگ، ساختمان‌ها را به لرزش در می‌آورد. اتومبیل‌های ساکن را به‌طور قابل توجهی بحرت در می‌آورد.</p>	<p>IV</p>
<p>تقریباً به وسیله همه احساس شده و بسیاری از خواب بیدار می‌شوند. برخی از ظروف، پنجره‌ها و... می‌شکنند، تعداد اندکی از دیوارهای گچی و اجسام غیر ایستا واژگون می‌شوند. بعضی اوقات تیرهای برق و سایر اجسام بلند صدمه می‌بینند، ساعت‌های پاندولی ممکن است از کار بیفتند.</p>	<p>V</p>
<p>همه آنرا احساس می‌کنند. بسیاری ترسیده و به بیرون از خانه می‌گریزند. برخی از اثاثیه سنگین حرکت می‌کنند. تعداد کمی از دیوارهای گچی ریخته و به دودکش‌ها آسیب وارد می‌شود. خرابی ناچیز است.</p>	<p>VI</p>
<p>همه به بیرون از خانه فرار می‌کنند. ساختمان‌هایی که خوب طراحی شده‌اند صدمات جزئی دیده و ساختمان‌های ضعیف یا بد طراحی شده صدمات قابل توجهی می‌بینند. تعدادی از دودکش‌ها می‌شکنند. به وسیله افراد در حال رانندگی حس می‌شود.</p>	<p>VII</p>
<p>به ساختمان‌هایی که مطابق استانداردهای مخصوص زلزله طراحی شده‌اند صدمات جزئی، به ساختمان‌های معمولی و نسبتاً خوب صدمات قابل توجه و به ساختمان‌های سست صدمات زیادی وارد می‌شود. دیوارهای پائل مانند از چارچوب خود بیرون می‌آیند. دودکش‌های منازل و کارخانه‌ها، ستون‌ها، دیوارها فرو می‌ریزند. اثاثیه سنگین واژگون می‌شوند. ماسه، گل در ابعاد محدود جاری می‌شوند، در چاه‌های آب تغییراتی حاصل می‌شود. رانندگان وسایل نقلیه در حال حرکت صدمه می‌بینند.</p>	<p>VIII</p>
<p>صدمات قابل توجه به سازه‌های احداث شده بر اساس استانداردهای مخصوص زلزله وارد آمده سازه‌های که خوب طراحی شده‌اند از حالت عمودی خارج می‌شوند. صدمات فراوانی همراه با ریزش برخی قسمت‌ها در ساختمان‌های محکم پدید می‌آید. ساختمان‌ها از روی پیه‌های خود تغییر مکان می‌دهند. زمین بوضوح شکاف برمی‌دارد. لوله‌های زیرزمینی می‌شکنند.</p>	<p>IX</p>
<p>تعدادی از سازه‌های چوبی خوب ساخته شده ویران می‌شوند. اکثر خانه‌های بنایی سازه‌های فلزی از بنیان ویران می‌شوند. زمین به شدت شکاف برمی‌دارد. خطوط راه آهن خم می‌شوند. رونگرایی قابل توجهی در سواحل رودخانه‌ها و زمین‌های شیب‌دار پدید می‌آید. شن و گل به راه می‌افتد آب به ساحل هجوم می‌آورد.</p>	<p>X</p>
<p>بندرت سازه‌های سریا باقی می‌ماند. پله‌ها تخریب می‌شوند. شکاف‌های عمیق در زمین پدید می‌آید. تمامی لوله‌های زیر زمینی از حیز انتفاع خارج می‌شوند، نواحی نرم زمین باتلاقی شده دچار لغزش می‌گردند. خطوط راه آهن به شدت خم می‌شوند.</p>	<p>XI</p>
<p>آسیب کامل، بر سطح زمین موج دیده می‌شود. خطوط در سطوح پیش چشم ویران می‌شوند. اجسام به هوا پرتاب می‌شوند.</p>	<p>XII</p>

بحران

آشفتگی و تغییر حالت، تغییر حالت ناگهانی مریض تب دار که منجر به بهبودی یا مرگ او بشود.

(عمید، ۱۳۷۵: ۳۷۶)

«بحران شرایط غیر عادی است که در آن مشکلات ناگهانی و پیش بینی نشده‌ای پدید می‌آید و در چنین شرایط ضوابط وهنجارها وقوانین مرسوم دیگر کارساز نیست» (صالحیان، ۱۳۸۳: ۵) «حادثه‌ای که به طور طبیعی ویا توسط بشر به طور ناگهانی ویا به صورت فزاینده به وجود می‌آید وسختی ومشقتی را به جامعه انسانی تحمیل نماید که جهت بر طرف کردن آن نیاز به اقدامات اساسی وفوق العاده باشد» (ناطق، ۱۳۷۹: ۱۰۹)

یک لحظه تعیین کننده، «مقطع حیاتی»، «نقطه برگشتن برای بهتر یا بدتر شدن وضعیت» نمونه‌هایی از تعریف بحران در فرهنگ لغات می‌باشد؛ ولی از نظر برداشت عمومی، بحران عبارت است از: «به وجود آمدن شرایطی غیر معمول یا غیر متعارف در روند حرکت» و به بیان دیگر «بحران» وضعیتی است ناپایدار که در آن تغییری ناگهانی در یک یا چند قسمت از عناصر متغیر نظم موجود ایجاد می‌گردد.

جاناتان روبرتز تصریح می‌کند که: به راستی «بحران» امر ساده‌ای نیست. زیرا این مفهوم از یک خلاء معنایی تکنیکی، عملیاتی و مورد اجماع به سبب ماهیت همه جا حاضری (بهره‌وری فراگیر) آن رنج می‌برد.

پیل ویلیامز، نیز تأکید می‌کند که: «به ندرت از واژه دیگری، همچون واژه «بحران» درخواست شده است که معنای بسیاری را حمل و اهداف بسیاری را پوشش دهد» (تاجیک، ۱۳۷۹: ۴۸-۴۷).

بحران حادثه‌ای است که به‌طور طبیعی ویا به وسیله خود بشر ناگهانی ویا به صورت فزاینده‌ای به وجود می‌آید وسختی ومشقتی را به جامعه انسانی تحمیل نماید که جهت برطرف کردن آن، نیاز به اقدامات اساسی وفوق العاده است (پوری، ۱۳۸۳).

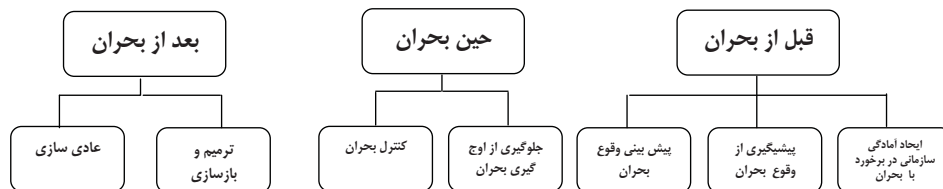
- جدی (۱۳۸۵) خصوصیات شرایط بحرانی و شرایط وقوع را به شرح ذیل بیان داشته است:
- بر نظم عمومی و امنیت تأثیرگذار باشد.
 - پاسخ سریع و فوری را ایجاب نماید.

- واکنش سریع و فوری شرکت کنندگان را به همراه داشته باشد.
- کنترل بر رویدادها را کاهش دهد.
- میل به گسترش تنش و کاربرد منابع فوق العاده در آن دیده شود.
- اطلاعات در دسترس به شدت کاهش یابد.
- سازوکارهای پیشگیری دولت قادر به کنترل آن نباشد.
- روش‌های جاری برای پاسخگویی به آن کفایت ننماید.
- پیامدهای امنیتی خاص را در جامعه و یا دولت به همراه داشته باشد.
- تهدیدکننده ارزش‌ها و اهداف موجود طرف‌های درگیر باشد (جدی، ۱۳۸۵: ۱).

مدیریت بحران

- «ایجاد آمادگی و فراهم نمودن تمهیدات و تدارکات لازم سازمانی برای رویارویی با بحران و به حداقل رساندن آثار تخریبی آن.» (موریس جرج، ۱۳۶۸: ۹)
- «فرایند تصمیم و اقدام به منظور پیش‌بینی بحران و پیشگیری از وقوع آن، کسب آمادگی و مقابله با بحران و ترمیم آثار بحرانی را مدیریت بحران گویند» (جدی، ۱۳۸۵: ۱).
- با توجه به پیامدهای امنیتی آنان و وظایف مدیریت بحران در قالب تلاش‌های زیر مطرح می‌شود.
- جلوگیری از وقوع بحران؛
 - کسب آمادگی برای حفاظت بهتر در مقابل تأثیر عامل بحران؛
 - پاسخ مؤثر دادن به بحران واقعی؛
 - تهیه طرح‌ها و منابع برای ترمیم و بازسازی پس از بحران.
- باید توجه داشت که وظایف مدیریت بحران، ارتباط تنگاتنگی با مراحل شکل‌گیری و توسعه بحران داشته و تأکید بیشتر سیستم مدیریت بحران، پیشگیری از وقوع بحران و در صورت وقوع، جلوگیری از اوج‌گیری آن می‌باشد. وظایف مدیریت بحران را می‌توان در مراحل سه گانه قبل، حین و بعد از بحران به قرار نمودار (۱) دسته بندی نمود (جدی، ۸۵: ۱۹).

نمودار ۱. وظایف مدیریت بحران

در قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور «مراحل مدیریت بحران» به شرح زیر تعریف شده است:

الف - پیشگیری: مجموعه اقداماتی است که با هدف جلوگیری از وقوع حوادث و یا کاهش آثار زیانبار آن، سطح خطرپذیری جامعه را ارزیابی نموده و با مطالعات و اقدامات لازم سطح آن را تا حد قابل قبول کاهش می دهد.

ب - آمادگی: مجموعه اقداماتی است که توانایی جامعه را در انجام مراحل مختلف مدیریت بحران را افزایش می دهد. آمادگی شامل جمع آوری اطلاعات، برنامه ریزی سازماندهی، ایجاد ساختارهای مدیریتی، آموزش، تأمین منابع و امکانات، تمرین و مانور است.

ج - مقابله: انجام اقدامات و ارائه خدمات اضطراری به دنبال وقوع بحران است که با هدف نجات جان و مال انسان ها، تأمین رفاه نسبی برای آنها و جلوگیری از گسترش خسارات انجام می شود. عملیات مقابله شامل هشدار، جستجو، نجات و امداد، بهداشت، درمان، تأمین امنیت، ترابری، ارتباطات، تدفین، دفع پسماندها، مهار آتش، کنترل مواد خطرناک، سوخت رسانی، برقراری شریانهای حیاتی و سایر خدمات اضطراری ذی ربط است.

د- بازسازی و بازتوانی: بازسازی شامل کلیه اقدامات لازم و ضروری پس از وقوع بحران است که برای بازگرداندن وضعیت عادی به مناطق آسیب دیده با در نظر گرفتن ویژگی های توسعه پایدار، ضوابط ایمنی و مسائل فرهنگی، تاریخی و اجتماعی منطقه آسیب دیده انجام می گردد. بازتوانی نیز شامل مجموعه اقداماتی است که جهت بازگرداندن شرایط جسمی، روحی و روانی آسیب دیدگان به حالت طبیعی به انجام می رسد.

کاهش آثار بحران (پیش بینی و پیشگیری)

پیش بینی بحران: یک مبنای مهم در پیش بینی، بسط دادن تحولات گذشته بر آینده با استفاده از برخی فرض های خاص برای تداوم یا تغییر روندها است. به بیان دیگر، هدف از پیش بینی، محاسبه و بیان روشن برخی از رویدادها در شرایط آتی است تا سیستم مدیریت بحران بتواند شرایط آینده را به خوبی درک نموده و برای مشکلات آینده برنامه ریزی نماید. (تاجیک، ۱۳۷۹: ۱۹۹)

البته معمای پیش بینی پذیری امور، به این معنا نمی باشد که در خصوص پیش بینی وقوع بحران ها تلاش صورت نگرفته و یا اساساً احتمال شناخت عوامل بحران ها قابل تحلیل و شناخت نباشند، در نتیجه، برخی برای پیشی بینی بحران ها به دو مسئله شناخت و برآورد اشاره داشته و اقدامات زیر را پیشنهاد نموده اند (پیش بینی در مدیریت بحران، وزارت اطلاعات، معاونت طرح و بررسی های راهبردی، خرداد ۱۳۸۳)

پیشگیری^۱: لغت پیشگیری در منابع فارسی به معنای رفع، جلوگیری، مانع شدن و از پیش مانع چیزی شدن تعریف شده است (فرهنگ دهخدا). این واژه همچنین در فرهنگ لغوی لاتین نیز به معنای مانع شدن از اینکه چیزی رخ دهد، تعریف شده است.

پیشگیری به معنای به کار بردن روش های احتیاطی برای جلوگیری از بیماری های جسمی و روانی یا به عبارت دیگر، انجام اقدامات احتیاطی برای جلوگیری از اتفاقات ناخواسته می باشد. پیشگیری یا جلوگیری کردن هم به معنای پیش دستی کردن، پیشی گرفتن و به جلو چیزی رفتن و هم به معنی آگاه کردن، خبر چیزی دادن و هشدار کردن است. مرکز بین المللی پیشگیری از جرایم نیز، پیشگیری را چنین تعریف می کند:

«هر عملی که باعث کاهش بزهکاری، خشونت، ناامنی از طریق مشخص کردن و حل کردن عوامل ایجاد کننده این مشکلات به روش علمی شود، پیشگیری از جرایم است». در این تعریف مشخص کردن (شناسایی و کشف کردن) و همچنین حل کردن یعنی مسئله یابی، آن هم با تأکید به روش علمی بسیار حائز اهمیت است.

کوسن نیز پیشگیری را مجموعه ای از اقدامات و تدابیر غیرقهرآمیز می داند که با هدف خاص

مهار بزهکاری، کاهش احتمال جرم، کاهش دخالت جرم و پیرامون علل جرایم اتخاذ می‌شود. در این تعریف اقدام پیشگیرانه اقدام غیرقهرآمیز است که بر عوامل جرم زا اعمال می‌شود کیزر (۱۹۸۹) پیشگیری را تدابیر می‌داند که با کمک آن وسعت شدن ارتکاب جرم، چه با کاهش فرصت‌ها و موقعیت‌های ارتکاب جرم و چه با تحت تأثیر قرار دادن مجرمان بالقوه و کل جامعه به حداقل می‌رسد.

نقش نیروی انتظامی در مدیریت بحران ناشی از سوانح طبیعی (زلزله)

قانونگذار در قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۶۹/۴/۲۷) صراحتاً تعریفی از این نیرو ارائه نکرده لیکن با عنایت به مأموریت‌ها، وظایف و هدف از تشکیل آن می‌توان موارد زیر را بیان نمود. نیروی انتظامی سازمان دولتی است که به منظور برقراری نظم و امنیت، جلوگیری از وقوع جرم، کشف جرم، دستگیری مجرم و اجرای مجازات، تحت نظارت و تعلیمات مقامات ذی‌ربط ایجاد شده است.

براساس بند ۸ ماده ۴ قانون ناجا نقش پلیس به دو قسم تقسیم می‌شود یکی پلیس اختصاصی و دیگری پلیس عمومی (رضوی، ۵۹: ۱۳۸۰).

بعد نخست یعنی اقتدار پلیس، در تامین نظم و استقرار و نگهداری امنیت متجلی می‌شود امروزه در کشورهای پیشرفته پلیس با بهره مندی از تحقیقات روان شناختی، مردم شناختی و جامعه شناختی و در راستای اعمال اقتدار به میزان زیادی توانسته است قدرت اقناعی خود را افزایش دهد.

در ماده ۴ همین قانون ۲۶ وظیفه برای نیروی انتظامی بر شمرده شده که می‌توان ابعاد این وظایف را با توجه به شمای زیر مورد توجه قرار داد:

وظایف انتظامی: نیروی انتظامی مسئول برقراری نظم و امنیت در کشور می‌باشد. این وظیفه به عنوان رکن اساسی فعالیت این نیرو محسوب می‌گردد. از این منظر می‌توان به برخی وظایف نظیر جلوگیری از وقوع جرم، برقراری نظم و اجرای قانون و مقررات، حراست از برخی از اماکن و پیشگیری از هر گونه خرابه‌کاری و ... اشاره کرد که عمدتاً از طریق فعالیت کلانتری‌ها و پاسگاه‌های انتظامی تحقق می‌یابد (در این خصوص بندهای ۵، ۹، ۱۲، ۱۶، ۲۱ قانون ناجا به

روشنی به این وظایف اشاره کرده است).

وظایف اطلاعاتی و امنیتی: نیروی انتظامی در چارچوب وظایف خود در تبعیت از قوانین و مقررات نظام ج.ا.ا، شورای امنیت ملی، وزارت اطلاعات و ... در مسیر وظایف امنیتی، برخی وظایف تخصصی را برعهده دارد که جمع آوری اخبار، پرورش و توزیع سریع اخبار و اطلاعات به قسمت‌های ذی ربط، تجزیه و تحلیل اخبار و وقایع، انجام اقدامات عملیاتی و ... از جمله آنها می‌باشد. به این وظایف در بندهای ۱ تا ۷ و ۱۰ از ماده ۴ اشاره شده است.

وظایف ضابطی (قضایی): نیروی انتظامی در زمینه کشف جرم، دستگیری و جلوگیری از فرار مجرم، در مقام ضابط قوه قضاییه عمل می‌کند و تحت نظارت و دستور مقامات قضایی اجرای وظیفه می‌نماید. در قانون ناجا همه این وظایف در بند ۸ از ماده ۴ مورد اشاره قرار گرفته‌اند:

وظایف خدماتی: نیروی انتظامی علاوه بر وظایفی که به آن اشاره شد عهده دار برخی وظایف خدماتی است. مواردی نظیر: «امور مربوط به گذرنامه، اتباع خارجی، شماره کردن خودرو، صدور گواهینامه رانندگی، امور نظام وظیفه، امور اماکن عمومی، و ...» از جمله وظایف خدماتی پلیس محسوب می‌گردند که عمدتاً در بندهای ۱۱، ۱۳ و ۱۴ از ماده ۴ قانون ناجا مورد اشاره قرار گرفته‌اند. در سال‌های اخیر جهت واگذاری پاره‌ای از این وظایف به تشکیلات جدید و واسط (مرکز خدمات پلیس +۱۰) اقداماتی صورت گرفته است.

وظایف اجتماعی: یکی از مهم‌ترین وظایف پلیس که در دهه‌های اخیر در تمام جهان بسیار گسترش یافته و ابعاد مختلفی پیدا کرده است. وظایف اجتماعی و فرهنگی است که منطبق با رویکرد جامعه محوری پلیس می‌باشد. این وظایف ناظر بر پیوندی ناگسستی میان پلیس از یکسو و نهادها، سازمان‌ها، گروه‌ها و آحاد جامعه از سوی دیگر می‌باشد.

در سال ۱۳۷۹ در برنامه سوم توسعه سیاسی اقتصادی کشور و در ماده ۴۴ این قانون با توجه به نیاز روزافزون کشور به سازماندهی نیروهای دخیل در مدیریت بحران مصوب گردید تا طرح جامع امداد و نجات کشور تهیه گردد. این طرح توسعه جمعیت هلال احمر ایران تهیه و از مراحل کارشناسی در ۱۷ فروردین سال ۱۳۸۲ به تصویب هیات وزیران رسید و در تاریخ ۸۲/۱/۲۰ جهت اجرا به دستگاه‌های مذکور ابلاغ گردید.

در این طرح مستند به بند ۳ ماده ۲ در قسمت مقابله در بحث ارائه خدمات اضطراری یکی محورهای فعالیت‌های آن که تامین نظم و امنیت است بر عهده نیروی انتظامی جمهوری اسلامی می‌باشد. با این توصیف، با عنایت به چرخه مدیریت بحران در سوانح طبیعی و مأموریت‌ها و وظایف محوله به ناجا به فعالیت‌ها و اقداماتی که باید در هر مرحله از مدیریت بحران انجام گیرد اشاره می‌کنیم. ایجاد آمادگی و فراهم نمودن تمهیدات و تدارکات لازم توسط نیروی انتظامی جهت رویارویی با بحران ناشی از زلزله برای برقراری نظم و امنیت در حوزه‌های عملکردی انتظامی، آگاهی و راهنمایی و رانندگی در مرحله پاسخ گویی و امدادسانی می‌باشد.

روش شناسی تحقیق

این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی است، که با روش توصیفی - پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق، شامل مدیران و کارشناسان یگان‌های ستاد ناجا و فرماندهی انتظامی کرمان به تعداد ۷۲ نفر می‌باشند با توجه به اینکه تعداد جامعه آماری محدود بوده به صورت تمام شماری با استفاده از ابزار پرسشنامه‌ای که روایی و پایایی آن به شرح ذیل مورد تأیید واقع شده در سه محور داده‌های مورد نیاز جمع آوری شده است.

جدول ۲. داده‌های به دست آمده با استفاده از آزمون آلفای کرانباخ در خصوص مؤلفه‌ها

مؤلفه	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفای کرانباخ	کل
انتظامی	۷	۰/۹۴۲۵	۰/۹۶۳۱
راهنمایی و رانندگی	۵	۰/۹۵۳۸	۰/۹۵۸۴
قضایی	۵	۰/۹۱۳۱	۰/۹۱۳۴

جدول ۳. ارتباط بین فرضیه‌ها، مؤلفه‌ها، شاخص‌ها در پرسشنامه

ردیف	فرضیه	مؤلف‌ها (نقش)	تعداد شاخص‌ها	نام شاخص‌ها	گویه‌ها	شاخص‌ها/ارزیابی وزن
۱	بین شاخص‌های عملکرد انتظامی پلیس و بحران‌های ناشی از زلزله رابطه معنادار آماری وجود دارد.	انتظامی	۷	پیش‌بینی محل‌های استقرار ایست و بازرسی و پاسگاه‌های موقتی، تهیه طرح بلوک‌بندی محل‌های مورد آسیب در بحران، تهیه طرح حفاظت از محل‌های کارگران، بررسی میزان تحرک پذیری کارگران، بررسی میزان ناراضی‌تی کارگران، تهیه طرح جداسازی فیزیکی در زمان بحران کارگری، تهیه طرح جداسازی عوامل اجرایی بحران، طرح نمایش اقتدار پلیس، تهیه طرح تخلیه هیجانات	از ۱ تا ۷	بهره‌برداری از اخبار و اطلاعات جمع‌آوری شده و تحلیل رونامه‌ها، رسانه‌ها

تهیه طرح‌های عملیاتی	از ۸ تا ۱۲	طرح استقرار پایگاه نیروهای متخصص، طرح حضور به موقع گروه‌های ویژه تشخیص هویت، طرح شناسایی و دستگیری باندهای خلاف، طرح شناسایی وسایط نقلیه مشکوک در صحنه بحران، طرح دستگیری افراد مظنون در صحنه بحران	۵	قضایی	بین شاخص‌های نقش قضایی پلیس در پیشگیری از بحران‌ها و ناآرامی‌های کارگری در تهران بزرگ رابطه معنادار آماری وجود دارد.	۲
تهیه طرح‌های عملیاتی	از ۱۳ تا ۱۷	ایجاد محدودیت‌های ترافیکی، طرح اولویت بندی در عبور و مرور، ایجاد سهولت در تردد، ایجاد گشت هوایی، استقرار در مدخل‌های ورودی و خروجی شهر	۵	راهنمایی و رانندگی	بین شاخص‌های نقش انضباط اجتماعی پلیس در پیشگیری از بحران‌ها و ناآرامی‌های کارگری در تهران بزرگ رابطه معنادار آماری وجود دارد.	۳

یافته‌ها

به منظور شناخت دقیق جامعه آماری تحقیق، مشخصات عمومی پاسخ دهندگان مانند سن، سابقه کاری و مدرک تحصیلی در بین کارکنان استان بررسی می‌شود. جدول (۴) آمار توصیفی متغیر سن پاسخ دهندگان به تفکیک سه گروه کارکنان استان را نشان می‌دهد.

جدول ۴. آمار توصیفی سن پاسخگویان به تفکیک دو گروه

جامعه آماری	تعداد	میانگین	میانه	مد
کارکنان ستاد ناجا	۴۰	۳۹,۵۳	۴۰	۴۱
کارکنان فرماندهی انتظامی کرمان	۳۲	۳۷,۶۹	۳۸	۴۰

بررسی اجمالی متغیر سن نشان دهنده آن است که میانگین سن پاسخ دهندگان کارکنان ناجا بیشتر از سن مسئولین خارج از ناجا می‌باشد. نکته مهم این است که تقریباً اکثر جامعه نمونه دارای سن بیش از ۳۹ سال بوده‌اند. جدول (۵) آمار توصیفی متغیر سابقه کاری پاسخ دهندگان را نشان می‌دهد:

جدول ۵. آمار توصیفی سابقه کاری پاسخگویان به تفکیک دو گروه

جامعه آماری	تعداد	میانگین	میانه	مد
کارکنان ستاد ناجا	۴۰	۲۵,۵۷	۲۴	۲۷
کارکنان فرماندهی انتظامی کرمان	۳۲	۲۲,۳۴	۲۳	۲۴

بررسی متغیر سابقه کاری پاسخ دهندگان نشان دهنده آن است که میانگین سابقه کاری کارکنان ناجا بیشتر از ۲۴ سال می باشد و در بین آنان بیشترین فراوانی مربوط به ۲۵ سال و برای مسئولین کرمان ۲۲ سال و بیشترین فراوانی مربوط به ۲۴ سال می باشد.

جدول (۶) آمار توصیفی متغیر مدرک تحصیلی پاسخ دهندگان را به تفکیک دو گروه نشان می دهد. در جدول مزبور برای تبدیل مقادیر کیفی به کمی، برای مدرک تحصیلی از دیپلم تا دکترا به ترتیب ارزش کمی ۱ تا ۵ را در نظر گرفتیم.

جدول ۶. آمار توصیفی مدرک تحصیلی پاسخگویان به تفکیک سه گروه

مدرک تحصیلی	کارکنان ناجا	کارکنان فرماندهی انتظامی کرمان
دیپلم	-	-
فوق دیپلم	۵-	۱۴
لیسانس	۲۱	۱۳
فوق لیسانس	۱۲	۵
دکترا	۲-	-
بدون جواب	-	-
تعداد	۴۰	۳۲
میانگین کل	۳,۸۴	
میانه کل	۳	
نما کل	۳	
واریانس کل	.۴۳۸	

بررسی مدرک تحصیلی پاسخ دهندگان نشان می دهد که تمامی پاسخ دهندگان دارای حداقل مدرک دانشگاهی هستند...

فرضیه اول تحقیق

بین شاخص های انتظامی عملکردی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران های اجتماعی (زلزله)، رابطه معنا دار آماری وجود دارد.

جدول ۷. نتایج آزمون دو جمله‌ای شاخص‌های انتظامی عملکردی ناجا از نظر کل پاسخگویان

رد	شاخص‌های انتظامی عملکردی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله)	احتمال مشاهده شده	مقدار Z مشاهده شده	نتیجه آزمون
۱	پیش‌بینی محل‌های استقرار ایست و بازرسی و پاسگاه‌های موقتی به منظور کنترل افراد و وسایط نقلیه	٪۹۰	۶	Ho رد
۲	تهیه طرح بلوک بندی محل‌های مورد آسیب و تقسیم بندی مسئولیت‌های انتظامی-اطلاعاتی و امنیتی-قضائی	٪۱۰۰	۷٫۸	Ho رد
۳	تهیه طرح حفاظت و برقراری نظم و امنیت در محل حادثه	٪۱۰۰	۷٫۸	Ho رد
۴	بررسی میزان نارضایتی در بحران	٪۹۶	۷٫۲	Ho رد
۵	تهیه طرح جداسازی فیزیکی در زمان بحران	٪۹۰	۶	Ho رد
۶	تهیه طرح جداسازی عوامل اجرایی بحران	٪۹۸	۷٫۶	Ho رد
۷	طرح نمایش اقتدار پلیس برای کنترل وضعیت	٪۱۰۰	۷٫۸	Ho رد

جدول (۷) نتایج آزمون دو جمله‌ای مربوط به شاخص‌های انتظامی عملکردی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) را براساس نظر کل پاسخگویان را نشان می‌دهد. برابر جدول مزبور، در هفت عامل مورد نظر، احتمال مشاهده شده در آزمون بزرگ‌تر از احتمال آزمون بوده و مقدار Z به دست آمده بزرگ‌تر از Z جدول (۱/۶۴۵) می‌باشد و H_0 رد می‌شود. لذا در سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای ۵٪ می‌توان اظهار نمود که به نظر کلیه پاسخگویان شاخص‌های انتظامی عملکردی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) مؤثر می‌باشند.

بررسی دیدگاه کارکنان ناجا به تفکیک (کارکنان ناجا) در خصوص میزان تأثیر شاخص‌های انتظامی عملکردی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله)

جدول ۸. شاخص‌های توصیفی آزمون t یک نمونه‌ای انتظامی عملکردی ناجا برای ارزیابی فرضیه اول

خطای استاندارد اندازه گیری	انحراف معیار	میانگین	تعداد	جامعه نمونه
۰٫۷۱	۰٫۵۵۴	۴٫۵۲	۶۲	کارکنان ناجا
۰٫۹۶	۰٫۶۶۳	۴٫۴۲	۴۳	کارکنان انتظامی کرمان

جدول ۹. آماره‌های آزمون t یک نمونه‌ای شاخص‌های انتظامی عملکردی ناجا برای ارزیابی فرضیه اول

اختلاف میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	جامعه نمونه
۴,۵۲	۰۰۰۰	۶۱	۶۵,۲۰۱	کارکنان ناجا
۴,۴۲	۰۰۰۰	۴۲	۴۹,۰۲۱	کارکنان انتظامی کرمان

برای نشان دادن اینکه آیا میانگین دیدگاه کل پاسخگویان در خصوص میزان تأثیر شاخص‌های انتظامی عملکردی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) به طور معناداری از عدد ۳ (نقطه وسط یا مقدار آزمون) اختلاف دارد یا خیر آزمون t یک نمونه اجراء شد. میانگین به دست آمده ۴,۵۱ و مقدار آماره t محاسبه شده ۸۹,۲۳۳ است که در سطح معنادار قرار گرفته است.

جدول ۱۰. شاخص‌های توصیفی آزمون t یک نمونه‌ای برای ارزیابی فرضیه اول

خطای استاندارد اندازه‌گیری	انحراف معیار	میانگین	تعداد
۰/۰۵۱	۰/۵۳	۴,۵۱۴	۱۰۵

جدول ۱۱. آماره‌های آزمون t یک نمونه‌ای برای ارزیابی فرضیه اول

اختلاف میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t
۱,۵۱	۰۰۰۰	۱۰۴	۸۹,۲۳۳

بر اساس این نتایج فرضیه محقق تأیید شده و با ۹۵٪ اطمینان نتیجه گرفته می‌شود که از نظر کل پاسخگویان شاخص‌های انتظامی عملکردی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) شامل: پیش‌بینی محل‌های استقرار ایست و بازرسی و پاسگاه‌های موقتی به منظور کنترل افراد و وسایط نقلیه - تهیه طرح بلوک بندی محل‌های مورد آسیب و تقسیم بندی مسئولیت‌های انتظامی - اطلاعاتی و امنیتی و قضائی - تهیه طرح حفاظت و برقراری نظم و امنیت در محل حادثه - بررسی میزان نارضایتی در بحران - تهیه طرح جداسازی فیزیکی در زمان بحران - تهیه طرح جداسازی عوامل اجرایی بحران و طرح نمایش اقتدار پلیس برای کنترل وضعیت در و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی تأثیرگذار می‌باشند.

فرضیه دوم

بین شاخص‌های عملکرد قضایی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) رابطه معنا دار آماری وجود دارد.

برابر جدول (۱۲)، به جز شاخص طرح استقرار پایگاه نیروهای متخصص در چهار شاخص دیگر، احتمال مشاهده شده در آزمون بزرگ‌تر از احتمال آزمون بوده و مقدار Z به دست آمده بزرگ‌تر از Z جدول (۱/۶۴۵) می‌باشد و H_0 رد می‌شود. لذا در سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای ۵٪ می‌توان اظهار نمود که به نظر کلیه پاسخگویان به جز شاخص طرح استقرار پایگاه نیروهای متخصص سایر شاخص‌های عملکردی قضایی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) مؤثر می‌باشند.

جدول ۱۲. نتایج آزمون دو جمله‌ای شاخص‌های عملکرد قضایی ناجا و برقراری نظم و امنیت

ردیف	شاخص‌های عملکردی آگاهی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله)	احتمال مشاهده شده	مقدار Z مشاهده شده	نتیجه آزمون
۱	طرح استقرار پایگاه نیروهای متخصص	٪۴۴	-۳٫۲	H_0 قبول
۲	طرح حضور به موقع گروه‌های ویژه تشخیص هویت	٪۸۶	۵٫۲	H_0 رد
۳	طرح شناسایی و دستگیری باندهای خلاف	٪۶۷	۱٫۶۸	H_0 رد
۴	طرح شناسایی وسایط نقلیه مشکوک در صحنه بحران	٪۷۰	۲	H_0 رد
۵	طرح شناسایی افراد مظنون در کارخانه‌ها	٪۸۶	۵٫۲	H_0 رد

بررسی دیدگاه کارکنان ناجا در خصوص میزان شاخص‌های عملکردی قضایی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله)

جدول ۱۳. شاخص‌های توصیفی آزمون t یک نمونه‌ای شاخص‌های عملکردی قضایی ناجا

خطای استاندارد اندازه‌گیری	انحراف معیار	میانگین	تعداد	جامعه نمونه
۰/۰۹۴	۰/۷۸	۳٫۹۳	۴۰	کارکنان ناجا
۰/۱۲۸	۰/۸۶	۳٫۷۵	۳۲	کارکنان انتظامی کرمان

جدول ۱۴. آماره‌های آزمون t یک نمونه‌ای برای ارزیابی فرضیه دوم

اختلاف میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	جامعه نمونه
۳,۹۳	۰۰۰	۶۱	۴۰,۸	کارکنان ناجا
۳,۷۵	۰۰۰	۴۲	۳۱,۱۶	کارکنان انتظامی کرمان

برای نشان دادن اینکه آیا میانگین دیدگاه کل پاسخگویان در خصوص میزان تأثیر شاخص‌های عملکردی قضایی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) به طور معناداری از عدد ۳ (نقطه وسط یا مقدار آزمون) اختلاف دارد یا خیر آزمون t یک نمونه اجراء شد. میانگین به دست آمده ۳/۸۷ و مقدار آماره t محاسبه شده ۵۰/۲۰ است که در سطح معنادار است.

جدول ۱۵. شاخص‌های توصیفی آزمون t یک نمونه‌ای برای ارزیابی فرضیه دوم

خطای استاندارد اندازه گیری	انحراف معیار	میانگین	تعداد
۰/۰۸	۰/۸۳	۳,۸۷	۷۲

جدول ۱۶. آماره‌های آزمون t یک نمونه‌ای برای ارزیابی فرضیه دوم

اختلاف میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t
۳,۸۷	۰۰۰	۱۰۴	۵۰,۲۰

بر اساس این نتایج فرضیه محقق تأیید شده و با ۹۵٪ اطمینان نتیجه گرفته می‌شود که از نظر کل پاسخگویان شاخص‌های عملکردی قضایی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) شامل: طرح حضور به موقع گروه‌های ویژه تشخیص هویت - طرح شناسایی و دستگیری باندهای خلاف - طرح شناسایی وسایط نقلیه مشکوک در صحنه بحران و طرح شناسایی افراد مظنون تأثیر گذار می‌باشند.

فرضیه سوم

بین شاخص‌های عملکردی پلیس راهور ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) رابطه معنا دار آماری وجود دارد.

جدول (۱۷) نتایج آزمون دو جمله‌ای مربوط به شاخص‌های عملکردی پلیس راهور ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) را براساس نظر کل پاسخگویان را نشان می‌دهد. برابر جدول مزبور، به جز شاخص طرح اولویت بندی در عبور و مرور و طرح

ایجاد سهولت در تردد در سه شاخص دیگر، احتمال مشاهده شده در آزمون بزرگ تر از احتمال آزمون بوده و مقدار Z به دست آمده بزرگ تر از Z جدول (۱/۶۴۵) می باشد و H_0 رد می شود. لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد و خطای ۵ درصد می توان اظهار نمود که به نظر کلیه پاسخگویان به جز شاخص طرح اولویت بندی در عبور و مرور و طرح ایجاد سهولت در تردد سایر شاخص های عملکردی پلیس راهور ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران های اجتماعی (زلزله) مؤثر می باشند.

جدول ۱۸. نتایج آزمون دو جمله ای شاخص های عملکردی نقش راهنمایی

و رانندگی از نظر کل پاسخگویان

نتیجه آزمون	مقدار Z مشاهده شده	احتمال مشاهده شده	شاخص های عملکردی نقش راهنمایی و رانندگی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران های اجتماعی (زلزله)	ردیف
رد H_0	۲,۴	٪۷۲	طرح ایجاد محدودیت های ترافیکی	۱
قبول H_0	-۴	٪۴۰	طرح اولویت بندی در عبور و مرور	۲
قبول H_0	-۰/۴	٪۵۸	طرح ایجاد سهولت در تردد	۳
رد H_0	۲,۴	٪۷۲	طرح ایجاد گشت هوایی	۴
رد H_0	۱,۸	٪۶۹	طرح استقرار در مدخل های ورودی و خروجی شهر	۵

بررسی دیدگاه کارکنان ناجا به تفکیک در خصوص میزان تأثیر شاخص های عملکردی پلیس راهور ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران های اجتماعی (زلزله)

جدول ۱۹. شاخص های توصیفی آزمون t یک نمونه ای شاخص های عملکردی پلیس راهور ناجا

خطای استاندارد اندازه گیری	انحراف معیار	میانگین	تعداد	جامعه نمونه
۰/۱۲	۰/۹۵	۳,۶۵	۶۲	کارکنان ناجا
۰/۱۵	۰/۹۷	۳,۴۵	۴۳	کارکنان خارج از ناجا

جدول ۲۰. آماره های آزمون t یک نمونه ای برای ارزیابی فرضیه دوم

اختلاف میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	جامعه نمونه
۳,۶۵	...	۶۱	۳۱,۱۲	کارکنان ناجا
۳,۴۵	...	۴۲	۲۳,۷۱	کارکنان انتظامی کرمان

برای نشان دادن اینکه آیا میانگین دیدگاه کل پاسخگویان در خصوص میزان تأثیر شاخص های

عملکردی پلیس راهور ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) به طور معناداری از عدد ۳ (نقطه وسط یا مقدار آزمون) اختلاف دارد یا خیر آزمون t یک نمونه اجرا شد. میانگین به دست آمده ۳/۵۶ و مقدار آماره t محاسبه شده ۳/۵۳ است که در سطح معنادار است.

جدول ۲۱. شاخص‌های توصیفی آزمون t یک نمونه‌ای برای ارزیابی فرضیه دوم

خطای استاندارد اندازه‌گیری	انحراف معیار	میانگین	تعداد
۰/۰۹۲	۰/۲۱	۳,۵۶	۷۲

جدول ۲۲. آماره‌های آزمون t یک نمونه‌ای برای ارزیابی فرضیه دوم

اختلاف میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t
۳,۵۶	۰۰۰	۱۰۴	۳۸,۵۳

بر اساس این نتایج فرضیه محقق تأیید شده و با ۹۵ درصد اطمینان نتیجه گرفته می‌شود که از نظر کل پاسخگویان شاخص‌های نقش انضباط اجتماعی ناجا طرح ایجاد محدودیت‌های ترافیکی و طرح ایجاد گشت هوایی و طرح استنقرار در مدخل‌های ورودی و خروجی شهر در پیشگیری از بحران‌ها و نآرامیهای کارگری تأثیر گذار می‌باشند.

رتبه‌بندی شاخص‌های عملکردی ناجا و برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی به منظور مقایسه میزان تأثیر شاخص‌های ناجا در برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) و رتبه بندی آنها از آزمون فریدمن استفاده شد.

جدول ۲۳. آزمون فریدمن برای رتبه بندی شاخص‌های انتظامی ناجا

ردیف	شاخص‌های انتظامی	اولویت	میانگین رتبه‌ها
۱	پیش‌بینی محل‌های استقرار ایست و بازرسی و پاسگاه‌های موقتی به منظور کنترل افراد و وسایط نقلیه	پنجم	۲۳,۸۵
۲	تهیه طرح بلوک بندی محل‌های مورد آسیب و تقسیم بندی مسئولیت‌های انتظامی-اطلاعاتی و امنیتی-قضائی	چهارم	۲۶,۱۸
۳	تهیه طرح حفاظت و برقراری نظم و امنیت در محل حادثه	یکم	۲۹,۲۷
۴	بررسی میزان نارضایتی کارگران در پیشگیری از بحران	ششم	۲۲,۹۹
۵	تهیه طرح جداسازی فیزیکی در زمان بحران	هفتم	۲۱,۹۰
۶	تهیه طرح جداسازی عوامل اجرایی بحران	سوم	۲۶,۷۳
۷	طرح نمایش اقتدار پلیس برای کنترل وضعیت	دوم	۲۸,۹۸

جدول ۲۴. شاخص‌های توصیفی آزمون فریدمن برای رتبه بندی شاخص‌های عملکردی آگاهی

ردیف	شاخص‌های عملکردی آگاهی	اولویت	میانگین رتبه ها
۱	طرح استقرار پایگاه نیروهای متخصص	پنجم	۸,۶۱
۲	طرح حضور به موقع گروه‌های ویژه تشخیص هویت	یکم	۲۱,۶۷
۳	طرح شناسایی و دستگیری باندهای خلاف	چهارم	۱۴,۷۴
۴	طرح شناسایی وسایط نقلیه مشکوک در صحنه بحران	سوم	۱۶,۴۶
۵	طرح شناسایی افراد مظنون در کارخانه ها	دوم	۱۹,۲۰

جدول ۲۵. شاخص‌های توصیفی آزمون فریدمن برای رتبه بندی شاخص‌های راهنمایی و رانندگی

ردیف	شاخص‌های راهنمایی و رانندگی	اولویت	میانگین رتبه ها
۱	طرح ایجاد محدودیت‌های ترافیکی	یکم	۱۶,۲۵
۲	طرح اولویت بندی در عبور و مرور	پنجم	۷,۳۴
۳	طرح ایجاد سهولت در تردد	سوم	۱۲,۳۲
۴	طرح ایجاد گشت هوایی	چهارم	۱۰,۴۶
۵	طرح استقرار در مدخل‌های ورودی و خروجی شهر	دوم	۱۲,۳۸

نتیجه گیری

این تحقیق در پی آن است که شاخص‌های عملکردی ناجا را در حوزه‌های انتظامی - قضایی و راهنمایی و رانندگی در بحران‌های اجتماعی ناشی از زلزله مورد بررسی قرار دهد.

در این میان، نقش نیروی انتظامی که به موجب قانون مأموریت جلوگیری از هرگونه تشکل، راهپیمایی و اجتماع غیرمجاز می‌باشد و پیشگیری از آنها از حساسیت و اهمیت قابل توجهی برخوردار بوده که مهم‌ترین آنها تأثیرگذاری قوی و بازدارندگی در جهت تضعیف منابع بحران و پیشگیری از وقوع آن می‌باشد. لذا با توجه به اینکه از وظائف و مأموریت‌های اصلی ناجا برقراری نظم و امنیت در جامعه است نقش‌های ناجا در بحران‌های اجتماعی از اهم وظائف مدیران در راستای حفظ وضع موجود می‌باشد.

هدف اصلی از انجام این تحقیق آن است که شاخص‌های مهم عملکرد ناجا را در برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) شناسایی و اولویت‌بندی گردد تا بر اساس آنها بتوانیم راهکار مفید و سودمندی را ارائه نمود. اهداف فرعی نیز شامل: تعیین و شناسایی شاخص‌های مؤثر نقش انتظامی ناجا در برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی

(زلزله) - تعیین و شناسایی شاخص‌های مؤثر نقش قضایی و راهور ناجا در برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) و رتبه بندی شاخص‌های نقش‌های ناجا در مدیریت بحران‌های ناشی از زلزله با توجه به میزان تأثیر آنها در برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی است.

در اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش، پرسشنامه تنظیمی از دو قسمت تشکیل شده است قسمت اول پرسشنامه حاوی سؤالاتی مربوط به مشخصات فردی نمونه‌ها از قبیل: سن، جنسیت، مدرک تحصیلی و ... قسمت دوم شامل متغیرهای تحقیق و حاوی ۱۷ سؤال است و بر اساس مقیاس لیکرت که دارای ۵ گزینه خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم تشکیل شده است. با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های آماری این تحقیق از بررسی فرضیه‌های مورد نظر نتایج زیر حاصل شده است:

نتایج به‌دست آمده با استفاده از آزمون t یک نمونه‌ای نشان داد که نقش‌های ناجا در عملکرد نیروی انتظامی در برقراری نظم و امنیت بحران ناشی از زلزله در حوزه‌های انتظامی-قضایی و راهنمایی و رانندگی از منظر کل پاسخگویان از متوسط بیشتر است.

به منظور مقایسه میزان تأثیر شاخص‌های عملکرد نیروی انتظامی در برقراری نظم و امنیت بحران ناشی از زلزله و رتبه بندی آنها از آزمون دوجمله‌ای و فریدمن استفاده شده است که نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد که در حوزه نقش انتظامی ناجا تهیه طرح حفاظت و برقراری نظم و امنیت در محل حادثه و پیش‌بینی ظرفیت بسیج عمومی کارگران و در حوزه نقش آگاهی و طرح حضور به موقع گروه‌های ویژه تشخیص هویت و در حوزه راهنمایی و رانندگی طرح ایجاد محدودیت‌های ترافیکی در برقراری نظم و امنیت در بحران ناشی از زلزله تأثیرگذار می‌باشند.

از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه جهت مقایسه حوزه‌های انتظامی - قضایی و راهنمایی و رانندگی استفاده شد که با ۹۹ درصد اطمینان نتیجه گرفته شد در اکثر شاخص‌ها میزان تأثیر آنها در برقراری نظم و امنیت بحران ناشی از زلزله از منظر کل پاسخگویان متفاوت است. به عبارت دیگر گروه‌های پاسخگو نظرات متفاوتی از میزان تأثیر شاخص‌ها در برقراری نظم و امنیت بحران ناشی از زلزله داشتند. لذا دو گروه پاسخگو با یکدیگر مقایسه که نتایج آزمون نشان می‌دهد که

نظرات کارکنان ناجا و انتظامی کرمان دارای اختلاف معناداری می‌باشند.

پیشنهادها

با توجه به اینکه میزان تأثیر شاخص‌های نقش انتظامی در برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) در حد زیاد تا خیلی زیاد بوده است، لازم است مسئولین و دست‌اندرکاران ناجا برای تأثیرگذاری بیشتر نسبت به کیفیت بخشیدن برنامه‌ها، طرح‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با این نقش و رفع نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت با توجه به نتایج این تحقیق اقدام نمایند. بنابراین در هر کدام از نقش‌های پیش گفته پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد.

۱. در حوزه نقش انتظامی

- نخست در هر بحران در مرحله پیشگیری بایستی نسبت به تهیه طرح حفاظت و برقراری نظم و امنیت در محل حادثه اقدام نمود.
- طرح نمایش اقتدار پلیس برای کنترل وضعیت از وظایف بسیار مهم پلیس در پیشگیری از هر گونه ناآرامی می‌باشد که باید ناجا در این خصوص برنامه ریزی لازم را داشته باشد.
- تهیه طرح بلوک بندی محل‌های مورد آسیب و تقسیم بندی مسئولیت‌های انتظامی-اطلاعاتی و امنیتی-قضائی و خدماتی برای ایفای مناسب نقش انتظامی ضروری است.
- طرح‌های لازم در خصوص پیش‌بینی محل‌های استقرار ایست و بازرسی و پاسگاه‌های موقتی به منظور کنترل افراد و وسایط نقلیه و با توجه به محل‌های تجمع کارگری اقدام گردد.

۲. در حوزه نقش آگاهی

طرح حضور به موقع گروه‌های ویژه تشخیص هویت و شناسایی افراد مظنون در کارخانه‌ها و شناسایی وسایط نقلیه مشکوک در صحنه بحران از جمله کارهای مهمی است که ناجا برای برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) باید داشته باشد.

۳. در حوزه نقش انضباط اجتماعی

طرح ایجاد محدودیت‌های ترافیکی و در مدخل‌های ورودی و خروجی شهر از جمله کارهای مهمی است که ناجا برای برقراری نظم و امنیت در هنگام بروز بحران‌های اجتماعی (زلزله) باید داشته باشد.

منابع

منابع فارسی

- تاجیک، محمد رضا (۱۳۷۹). *مدیریت بحران*. تهران: انتشارات فرهنگ گفتمان.
- جدی، سید محمد (۱۳۸۴). *بررسی الگوی بهینه در مدیریت بحران شهری*. تهران: دانشگاه امام حسین (ع).
- رضوی، محمد (۱۳۸۰). *نقش نیروی انتظامی به عنوان ضابطین عام دادگستری در امور کیفری*. تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- عمید، حسن (۱۳۷۵). *فرهنگ فارسی*. تهران: انتشارات امیر کبیر
- احمدی، دستجری و بوچانی، محمدحسین (۱۳۸۲). *پیشینه زلزله در ایران. ضمیمه ماهنامه شهرداری ها*. ۵ (۵۸) صالحیان، علیرضا (فروردین و ادیبهشت ۱۳۸۳). *مدیریت در شرایط بحران. نشریه علمی پژوهشی اطلاع رسانی مدیریت*. ۱۴ (۸۳-۸۴).
- موریسی، جرج (۱۳۶۹). *مدیریت بر مبنای هدف و نتیجه* (الوانی، مهدی و فریده، معتمدی، مترجم). تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- ناطق الهی، فریبرز (۱۳۷۹). *مدیریت بحران زمین لرزه/برشهرها با رویکرد به برنامه مدیریت بحران زمین لرزه شهر تهران*. تهران: انتشارات پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله.
- هالاسی، اس (۱۳۶۸). *زمین لرزه* (عباس کریمی نیک آبادی، مترجم). انتشارات علمی فرهنگی وزارت فرهنگ و آموزش عالی.